

Avoin tiede ja tutkimus –hankkeen strategiaryhmän 11. kokous

Aika: Tiistai 16.2.2016 klo 13-16

Paikka: Opetus- ja kulttuuriministeriö, kokoushuone Venla, Meritullinkatu 1, Helsinki

Osallistujat:

Riitta Maijala, Suomen Akatemia (puheenjohtaja)

Juha Haataja, opetus- ja kulttuuriministeriö (varapuheenjohtaja)

Virve Hokkanen, ympäristöministeriö

Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto

Kai Husso, Tutkimus- ja innovaationeuvosto

Outi Kallioinen, Lahden ammattikorkeakoulu

Seppo Kangaspunta, työ- ja elinkeinoministeriö

Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kimmo Koski, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Sari Löytökorpi, valtioneuvoston kanslia

Heikki Mannila, Suomen Akatemia

Anne Miettinen, liikenne- ja viestintäministeriö

Tuomo Mäki, valtiovarainministeriö

Sami Niinimäki, opetus- ja kulttuuriministeriö

Mikko Peltonen, maa- ja metsätalousministeriö

Hanna-Miina Sihvonen, sisäministeriö

Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö

Timo Ståhl, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Timo A. Tanninen, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus

Tuuli Toivonen, Open Knowledge Finland ry

Thomas Wilhelmsson, Helsingin yliopisto

Pirjo-Leena Forsström, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus (pysyvä asiantuntija)

Anne Kauhanen-Simanainen, valtiovarainministeriö (pysyvä asiantuntija)

Jenni Hyppölä, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus (sihteeri)

Vierailijat:

Kim J. Holmberg, Turun yliopisto

Terttu Luukkonen, ETLA

Sari Räisänen, Kansalliskirjasto

Liitteet:

- Liite 2: Edellisen kokouksen muistio
- Liite 3: Työryhmätyöskentely
- Liite 4: ATT uhat
- Liite 5: Avoimuuden palkinnot
- Liite 6: Kokonaisarkkitehtuuri ja palvelukartta
- Liite 7: ERAC-raportti

ASIALISTA

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.05. Ehdotettiin esityslistaa muutettavaksi siten, että työpajatyöskentelyn sijaan alustajat esittelevät aiheensa, jonka jälkeen käydään aiheesta yleiskeskustelu.

Hyväksyttiin esityslista ehdotetulla muutoksella.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja, Liite 2.

Hyväksyttiin 8.12.2015 pidetyn kokouksen muistio.

Keskusteluasiat:

3. Keskustelut ajankohtaisista aiheista asiantuntijavieraiden alustamina

- Tutkimustiedon hyödyntäminen ja innovatiivisuus (Terttu Luukkonen, ETLA)

Keskeisiä teemoja:

- Innovatiivisuus innovaatioiden sijaan, sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.
- Absorptive capacity (tiedon imeminen tai omaksuminen). Tieto siirtyy ihmisten mukana. Tiedon ymmärtäminen oleellista, samoin kuin ymmärrys siitä, mihin tietoa voi käyttää.
- Tilaajaosaamisessa parantamisen varaa julkisella sektorilla, päättäjät eivät löydä ja osaa hyödyntää tarjolla olevaa tietoa. Aina ei ole selvää, miten tutkimuksia voi tulkita tai paljonko yhdessä tutkimuksessa voi olla selvitettäviä kysymyksiä. Keskustelussa nousi esiin vastaava osaaminen avoimen tiedon hyödyntämisessä: mekaaninen avaaminen yksin ei hyödytä, vaan avattuja aineistoja on osattava käyttää.
- Verkostojen tärkeys: ihmiset muodostavat verkostoja, joiden rakentaminen on vaikeampaa kuin hajottaminen. Perinteisesti

korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja rahoittajien yhteistyöverkostot ja ekosysteemit ovat toimineet hyvin ja tuottaneet innovaatioita. Erilaiset tutkimuskysymykset vaativat omanlaisensa partnerit.

- Tutkimusta ei voi johtaa kuten yritystä. Hyödyn mittaamiseen ei ole suoria mittareita, koska vaikuttavuus on usein epäsuoraa.
  - Tieteen avoimuuden näkökulmasta keskeistä on saada kansainväliset tutkimustulokset nopeasti suomalaisten tutkijoiden käyttöön.
  - Hyödyntämisen näkökulmasta ylevät periaatteet ja käytännöt eivät kohtaa, vaan edelliset kääntyvät usein itseään vastaan. Yritysten näkökulmasta mitä pidempi prosessi, sen tärkeämpää niille on oman tiedon ja osaamisen suojaaminen.
  - Ammattikorkeakouluilla tärkeä rooli erityisesti paikallisesti ja osaajien kouluttamisessa yritysten tarpeisiin. Duaalimallin hienoutta ei saa unohtaa.
- Tutkimuksen vaikuttavuus ja sen arviointi (Kim J. Holmberg)
Keskeisiä teemoja:
    - Vaikuttavuuden arvioinnissa unohtetaan usein määritellä, mitä vaikuttavuudella tarkoitetaan, esimerkiksi huomioarvo on oma kokonaisuutensa. Vaikuttavuuden eri ulottuvuudet voivat olla vahvassa ristiriidassa keskenään samassa hankkeessa.
    - Narratiivien kasvanut merkitys esimerkiksi rahoituspäätöksissä. Kehityksen vaarana on lyhytjänteisyyden suosiminen tutkimuksessa. On huomioitava merkittävyys pitkällä tähtäimellä ja alakohtaiset erot.
    - Altmetriikka tarjoaa erilaisia mittareita bibliometriikan rinnalle, mutta Holmbergin mukaan kumpikaan ei sovellu käytettäväksi esimerkiksi rahoituspäätösten tai virantäyttäjien tueksi pelkkinä numeroina.
    - Laajempi näkyvyys on tutkijalle porkkana, minkä vuoksi siirtyä avoimuuteen omassa työssä ja tutkimuksessa.
  - Millaista osaamista tarvitaan avoimuuden edistämiseksi? (Sari Räisänen)
Keskeisiä teemoja:
    - Monissa organisaatioissa kehittämistyö, esimerkiksi datapolitiikan laatiminen, on jo aloitettu.
    - Osaajakoulutus on tavoittanut rajallisesti tutkijoita.
    - Uusia osaamistarpeita ovat etenkin tutkimusmenetelmät, viestintäosaaminen, yritysosaaminen ja kaupallistaminen sekä tietosuoja ja anonymisoinnin kaltaiset juridiset kysymykset.

- Avoimuuden toteuttamisen täytyy olla tutkijalle helppoa, mielellään yhden luukun kautta. Esimerkiksi kirjasto voi ottaa roolin avoimuuden toteuttamisessa.
- Tutkijoita ei välttämättä motivoi avoimuuden yhteiskunnallinen hyöty, vaan oma näkyvyys.
- Tutkijakoulut ovat ensiarvoisen tärkeitä uuden avoimen tutkijasukupolven kasvattamisessa. Avoimuuden opetus voisi olla osa jo aiempiakin opintoja, kuten informaatiolukukoulutus jo on.
- Tieteellisten seurojen konferenssit ja lehdet ovat hyvä tapa viestiä avoimuudesta.

4. Avoimuuden etenemiseen liittyvien uhkien tilannepäivitys (Pirjo-Leena Forsström), Liite 4

Pääsihteeri esitteli päivitettyt uhkataulukot. Keskustelussa nousi esiin

- Pelko tutkimusideoiden ryöstämisestä ja siitä johtuva tutkimussuunnitelmien panttaus ja tiedon siiloutuminen
- Tutkimusalojen erilaisuus: toisilla on lähtökohtaisesti avoin toimintakulttuuri jo nyt, toiset vahvasti yksilöityneitä.
- Avoimuuden mahdollisuuksien hahmottaminen esimerkkien kautta
- Semanttinen yhteensopivuus
- Muotoilu "tutkimustiedon laatu kärsii" ehdotettiin muotoon "laatu ei parane niin nopeasti kuin mahdollista"
- Yhteisen kokonaiskuvan puute voisi olla konkreettisemmin esimerkiksi muodossa epäselvyydet roolituksessa ja työnjaossa.
- Tutkimuseettiset ongelmat. TENKin kanssa voisi tehdä yhteistyötä tutkimuseettisten periaatteiden ajanmukaistamiseksi.

Päätösasiat:

5. Avoimuudesta palkitseminen (Pirjo-Leena Forsström), Liite 5

Esityksiä kategorioiden 2 ja 3 palkinnonsaajista pyydetään korkeakouluilta, tutkimuslaitoksilta, rahoittajilta sekä avointiede.fi -sivuston kautta.

Lisättiin edistämisen ja hyödyntämisen palkintoperusteisiin merkittävä tieteellinen ansio.

Päätös: Hyväksyttiin palkintoperusteet kolmelle palkinnolle.

Tiedoksi:

6. Arkkitehtuuri ja palvelukartta, 4.3 tilaisuus (Juha Haataja), Liite 6

ATT-kokonaisarkkitehtuuri muodostaa pohjan kokonaiskuvalle menemättä tekniselle tasolle. Se on tarkoitettu etenkin tutkimuksen prosesseista vastaaville tahoille työkalupakiksi, jolla voidaan arvioida omaa toimintaa ja sen kehittämistä, sekä pohjustaa roolikeskustelua, mikä taho huolehtii mistäkin asiasta.

Kokonaisarkkitehtuurista järjestetään seminaari 4.3. Tieteiden talolla. Kutsu tilaisuuteen on toimitettu liitteenä 6h.

7. Tilannekatsaukset:

- i. Julkaisukustannustietojen keruu: tietoa OKM:n tekemästä tietopyynnöstä (Juha Haataja)
  - o OKM on pyytänyt ja saanut tiedot korkeakoulujen tilaamista tieteellisten lehtien kustannuksista. Tiedot yhteismitallisetaan ja julkaistaan avointiede.fi -sivustolla lähiaikoina.
- ii. Kustantajahintaneuvottelut: tilanne (Kristiina Hormia-Poutanen)
  - o Neuvotteluita valmistellaan Keijo Hämäläisen johdolla.
- iii. ERACin raportti (Pirjo-Leena Forsström), Liite 7
  - o Toimenpiteinä
    - o Arvioidaan ehdotettujen toimenpiteiden kiireellisyys ja relevanssi Suomen osalta
    - o Toimijoiden yhteistyön vahvistaminen
    - o Tunnistetaan avoimuuden etenemisen ongelmia yhteistyössä sovittavien tahojen kanssa
- iv. Hollannin puheenjohtajuus ja AWTIn raportti (Juha Haataja)
  - o Raportti ilmestynyt hollanniksi ja tiivistelmä englanniksi, englanninkielinen käännös ilmestyy piakkoin. Suomi on raportin suhteen toisissa asioissa edellä, toisilla voidaan ottaa oppia raportista.
- v. TEAS-sivusto (Sari Löytökorpi)
  - o VN:n uudistetut hankesivut tietokayttoon.fi -domainin alla.
  - o Twitterissä @vn teas ja #tietokäyttöön

8. Muut mahdolliset asiat

Ei muita asioita.

9. Seuraavat kokoukset

- **To** 28.4. klo 14-16 nh. Väinämöinen, Meritullinkatu 10
- **Ti** 20.9. klo 14-16 nh. Väinämöinen, Meritullinkatu 10
- **Ti** 8.11. klo 14-16 nh. Väinämöinen, Meritullinkatu 10
- **Ti** 13.12. klo 14-16 nh. Väinämöinen, Meritullinkatu 10

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.40.